

ÄRENDELISTA

STYRELSEN 26.10.2018

Kallelse till sammanträde fredagen den 26 oktober kl. 12.00 i styrelserummet.

Paragraf	Ärende
93	Sammankallande och beslutsförhet
94	Justering av protokoll
95	Föredragningslistans godkännande
96	Läget på psykiatriska kliniken och kraven för verksamheten
97	Delgivningar

OBS! Vänligen meddela Anita Husell-Karlström, tel. 538 412 eller e-post: anita.husell-karlstrom@ahs.ax om du inte kan delta i styrelsemötet.

Annette Holmberg-Jansson
Ordförande

PROTOKOLL

Nr 12 2018

Datum	fredagen den 26 oktober 2018	
Paragraf nr	Paragraf nr 93-97	
Plats och tid	Styrelserummet kl. 12.00-14.15	
Beslutande	Annette Holmberg-Jansson Carina Aaltonen Cita Nylund Runa-Lisa Jansson Torbjörn Björkman	ordförande ledamot ersättare ersättare ersättare
Frånvarande	Ingrid Johansson Runar Karlsson Tomas Blomberg Ingvar Björling	vice ordförande ledamot ledamot ledamot
Föredragande	Jeanette Pajunen	hälso- och sjukvårdsdirektör
Övriga närvarande	Olli-Pekka Lehtonen Sirpa Mankinen Joachim Eriksson Terese Åsgård Mats Perämaa	chefläkare vårdchef vik. ekonomichef personalchef minister till kl. 13.45
Protokollförelse	Anita Husell-Karlström	förvaltningssekreterare
Protokolljustering	Dagens protokoll förklaras justerat direkt efter mötet.	
Protokolljusterare	Runa-Lisa Jansson	

Annette Holmberg-Jansson
ordförande

Jeanette Pajunen
hälso- och sjukvårdsdirektör

SAMMANKALLANDE OCH BESLUTFÖRHET

§ 93 FÖRSLAG: Sammanträdet förklaras lagligen sammankallat och beslutfört.

BESLUT: Beslöt enligt förslaget.

JUSTERING AV PROTOKOLL

§ 94 FÖRSLAG: Protokoll förklaras justerat när det har undertecknats av mötets ordförande och en på mötet utsedd protokolljusterare samt kontrasignerats av föredragande.

BESLUT: Beslöt utse Runa-Lisa Jansson till protokolljusterare.

FÖREDRAGNINGSLISTANS GODKÄNNANDE

§ 95 FÖRSLAG: Beslutar att föredragningslistan godkänns.

BESLUT: Beslöt ändra ordningsföljden i ärendelistan, i övrigt godkändes föredragningslistan.

LÄGET PÅ PSYKIATRISKA KLINIKEN OCH KRAVEN FÖR VERKSAMHETEN

§ 96 Beredare olli-pekka.lehtonen@ahs.ax; telefon 018 53 5330,
sirpa.mankinen@ahs.ax; telefon 018 53 5168
Föredragande: hälso- och sjukvårdsdirektör Jeanette Pajunen

Bakgrund

Psykiatrin har de senaste två åren haft en specialistbemanning som inte motsvarar behovet i patientvården. Till avsaknad av specialistläkare finns olika orsaker. Det råder en brist på psykiater överhuvudtaget i Sverige och Finland. En avgörande faktor på Åland är en tung jourbörda, vilket ytterligare ökas vid varje tom specialisttjänst. Dock är den registrerade kösituationen ännu inom vårdgarantin: sjukskötarkontakt ordnas inom tre veckor, men läkartid kan inte ordnas i det samma.

Fr.o.m. sommaren 2018 har enbart en av fyra specialistläkartjänsterna varit besatt. ÅHS har anlitat pensionerade psykiater i mån av möjlighet. Även tar två läkare emot patienter genom en videolänk samt en läkare följer upp patienter under helgledigheter från sitt eget arbete. Trots dessa har arbetsbördan för den enda anställda läkaren varit orimlig under ett halvt år. Att uppfylla arbetstidslagstiftningens krav blir även svårt, och hälsan för arbetstagaren riskeras p.g.a. ständiga dygnet runt jour.

Fr.o.m. 27.9.2018 har även den enda psykiatern varit frånvarande på grund av tvingande privata angelägenheter. I dessa omständigheter äventyras även förutsättningar som krävs för AT-tjänstgörande läkare. Åtgärder för att trygga denna del har vidtagits genom att anlita privatpraktiserande specialistläkare på timbasis för handledning.

Under oktober 2018 har ÅHS inte haft en enda specialistläkare i psykiatrin på plats under tjänstetid. En specialiserande läkare har anlitats genom ett avtal för akut behov. Då denna läkare inte har varit tillgänglig, har jouden tagits hand om av en läkare med en annan specialitet under två dygn. Vecka 42 bemannas psykiatrin av en pensionerad psykiater. Hen får hjälp av en AT-läkare och av en läkare som har läkarrättigheter under handledning.

Framtiden för psykiatrin är svårt att förutse. Med beaktande av tillgång till psykiater i nära regioner ser det dystert ut beträffande att få specialisttjänsterna besatta. Det finns en möjlighet att kunna behålla den enda tjänstgörande specialisten samt att få en till rekryterad från början av 2019. Flera rekryteringsfirmor är kontaktade utan önskat resultat. En aktiv rekrytering pågår för att öka kontinuitet genom deltidsanställningar för att möta behovet gällande de mest prioriterade patientärenden. Läkarmottagning genom videolänk köps och kan vid behov utvidgas. Denna tjänst uppskattas stort av patienterna. Läkartjänster enbart via videolänk ersätter dock inte behovet av specialistkompetens på avdelningen.

LÄGET PÅ PSYKIATRISKA KLINIKEN OCH KRAVEN FÖR VERKSAMHETEN (forts)

§ 96 **Utredning inom psykiatri**

Specialistbrist på den psykiatriska kliniken har delgivits till styrelsen den 27.4.2018 § 49. Ledningsgruppen beslöt att påbörja en utredning på kliniken den 8.5.2018 § 141 och delgav den till styrelsen den 25.5.2018 § 58. Ledningsgruppen är utredningens styrgrupp och har behandlat utredningen den 26.6.2018 § 208 samt den 10.10.2018 på sitt extramöte. Utredningen har som mål:

- a. Hur kan man trygga psykiatrisk vård på Åland trots psykiaterbrist
- b. Hur man tryggar modern psykiatri på Åland? Nya behandlingar, specialisering och digitalisering?
- c. Hurdana processer och vårdkedjor bäst skulle servera den åländska befolkningen?

Utredningen är på gång i full fart med intervjuer, insamling av statistik och genomgång av tidigare planer. Själva rapporten estimeras vara färdig 1-2/2019. Stöd för förändrings- och utvecklingsarbete inom psykiatri under våren 2019 ingår i projektet. Utredningen görs av en specialist i psykiatri, docent Samuli Saarni / Fraxinus Consulting, Helsingfors.

Ledningens åtgärder

Hälso- och sjukvårdsdirektören fattade den 24.9.2018 beslutet att vårdchef Sirpa Mankinen ska fungera som klinikchef och chefläkare Olli-Pekka Lehtonen som medicinskt ansvarig på psykiatriska kliniken under tiden 1.10.-31.12.2018. Syftet var att möjliggöra för specialistläkaren att fokusera på klinisk verksamhet.

Det finns ett behov av att omorganisera arbetet inom psykiatri så att läkarnas situation arbete underlättas. Att ställa upp jourlistor utgör i dagsläget ett krävande arbete.

Varför behövs det specialister på psykiatri?

Rikets lag om specialiserad sjukvård (FFS 1061/1991) gäller huvudsakligen inte på Åland. Dock stipulerar landskapslagen LL 2011:114 20§: *"ÅHS ska ordna sin verksamhet inom den specialiserande sjukvården så att den som är akut sjuk omedelbart får den vård som hans eller hennes tillstånd förutsätter."*Således, en ålänning måste ha tillgång till specialiserad sjukvård, i någon fas även till en specialistläkare, om hans sjukdom så förutsätter.

Angående jourtiden stadgas nuförtiden närvaroplikt och tillgång av specialister ganska strängt i rikets jourförordning (FFS 583/2017). Den är dock inte i kraft på Åland, och således inom ramarna av 2011:114 20§ kan man anta, att en legitimerad läkare inte behöver ha omedelbart jouransvar på psykiatri, dock så att patienten har rätt till akut tillgång till psykiatriska specialsjukvårdstjänster.

LÄGET PÅ PSYKIATRISKA KLINIKEN OCH KRAVEN FÖR VERKSAMHETEN (forts)

§ 96 En AT-läkare eller en annan student får arbeta och ha jour *"endast under ledning och tillsyn av en skriftligen utsedd legitimerad yrkesutbildad person med rätt att självständigt utöva yrket i fråga"* (FFS 559/1994 § 6a). Det är dock möjligt lite diskutabelt vad *"yrket i fråga"* egentligen betyder: en specialist eller en legitimerad läkare. I varje fall behöver en AT-läkare i någon mån (åtminstone under tjänstetid) handledning av en specialist, annars har själva AT-tjänstgöringen på psykiatrin ringa betydelse i undervisningen.

Vård emot egen vilja

Vård emot egen vilja utgör sitt eget fall då rikets mentalvårdslag (FFS 1116/1990) gäller på Åland angående de delar som rör administrativa ingrepp i den personliga friheten (1991:71 § 27 p 24). Observationsremissen till vård emot patientens vilja (M1) skrivs vanligen av en primärvårdsläkare, men kan skrivas av vilken legitimerad läkare som helst enligt lagens 9a§.

För att lägga in patienten på sjukhus för observation behövs en *"läkare i tjänsteförhållande som arbetar vid sjukhuset"*. Således, ingen specialist behövs nödvändigtvis i den här fasen, men en konsult kan inte göra det. Då man efter observationsperioden på psykiatriska kliniken inleder vården emot patientens vilja, fattas beslutet av *"den överläkare som ansvarar för den psykiatriska vården vid sjukhuset eller, om denne är jävlig eller har hinder, av någon annan specialist i första hand i psykiatri"*.

Legitimerad läkare som den enda jourhavande läkare på psykiatri

I slutet av september och början av oktober försämrades situationen ytterligare inom psykiatrin med tanke på läkarsituationen. Chefläkaren gjorde upp en plan att ta till i undantagsfall. Planen bygger på att en legitimerad läkare som har primärvårdsjouren på ÅHS även skulle ansvara för den psykiatriska jouren. Den jourhavande läkaren tar ställning till inläggande patienters vård vid behov under jourtid. Hen bör vara medveten om patienternas hälsotillstånd, och i fall det krävs, justera medicinering eller ge instruktioner gällande annan vård på avdelningen. I fall det behövs, bör den jourhavande läkaren konsultera de somatiska specialiteterna dygnet runt för bedömning av hälsotillståndet hos en patient och remittera till somatisk undersökning och vård. Om det är kliniskt nödvändigt, att en patient bör läggas in under jourtid på psykiatrin, undersöker den jourhavande läkaren patienten personligt och ansvarar för att patientens psykiska och somatiska hälsotillstånd kan bevakas före specialistundersökning är möjlig efter att jourtiden avslutats.

LÄGET PÅ PSYKIATRISKA KLINIKEN OCH KRAVEN FÖR VERKSAMHETEN (forts)

§ 96 I fråga om vård emot patientens vilja, kan intagning för observation fördröjas med maximalt tre dagar om det kliniska tillståndet så tillåter (FFS 1116/1990 § 9c§). I fall det finns ett akut behov att ha patienten under observation på avdelning under jourtid sker inskrivning av patienten av den jourhavande primärvårdsläkaren. I fall hen är den samma läkare som skrivit observationsremissen, sker inläggningen av en läkare som har bakjour på någon annan specialitet på ÅHS. Chefläkaren utser den läkare som är lämpligast, d.v.s. har den bästa erfarenheten av psykiatri, till uppdraget.

Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt Psykiatricentrumets svenskspråkiga avdelning 8 är beredd att ta in patienter från Åland, som behöver slutna vård. En beredskap att ta emot patienter som vårdas mot egen vilja finns också. Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt har även öppnat en svenskspråkig konsultationstelefon för att handleda våra läkare på ÅHS, även under jourtid.

Vid samarbetskommitténs möte den 22.10.2018 diskuterades läget inom psykiatrin och personalens representanter framförde ett önskemål om att även läkarresurserna inom specialsjukvården skulle beaktas och vid behov användas för att trygga situationen inom psykiatrin. Akavas läkarrepresentant vid mötet motsatte sig arrangemanget där primärvårdsjouren i yttersta nödfall skulle ansvara även för den psykiatriska jouren. Däremot förespråkas att man kartlägger hela läkarkårens förtrogenhet med och intresse för psykiatrin och genom frivillighet och pragmatisk lönesättning försöker lösa den akuta krisen.

Patientens synvinkel

Enligt LL 2011:114 37§ *"Sjukvården ska genomföras med beaktande av patientens behov av medicinsk vård, vetenskap och beprövad erfarenhet samt god vårdpraxis och goda rutiner"*. Mycket kan göras för patienter i öppen vård utan specialister. Situationen inom psykiatrisk avdelningsvård ser annorlunda ut och ställer tidvis högre krav. Det behövs läkare med "den vetenskapliga grunden och som har den beprövade erfarenheten". Detta betyder en specialist, gärna flera specialister.

Psykiatri, såsom andra specialistområden, har utvecklats till ännu mindre kunskapsområden. En specialist på vuxenpsykiatri kan inte ovillkorligen behärska på samma nivå t.ex. psykoser, beteendestörningar, sinnesstämningstörningar, berusnings- och beroendeproblematik och psykiatriska problem hos de äldre. Å andra sidan, bör ålänningar ha de samma möjligheter för högspecialiserad vård, som andra medborgare i omgivningen.

Situationen utgående ifrån patientens synvinkel är ohållbar i längden. Det kan även bli svårt att garantera patientsäkerheten på grund av alla avvikande omständigheter i dagsläget. Otrygghet bland patienter kan ha en negativ inverkan i form av ökat vårdbehov.

LÄGET PÅ PSYKIATRISKA KLINIKEN OCH KRAVEN FÖR VERKSAMHETEN (forts)

§ 96 Verksamhetskrav och rätt att besluta om åtgärder

Enligt LL 2011:114 9§ *"Personalstyrkan vid Ålands hälso- och sjukvård ska ha en sådan utbildning, struktur och mängd som svarar mot behovet av den verksamhet som främjar hälsa och välfärd och behovet av hälso- och sjukvårdstjänster hos befolkningen i landskapet."*

Varje ansvarig läkare bör arbeta enligt lagen om yrkesutbildade personer (559/1994) *"En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården skall i sin yrkesutövning tillämpa allmänt godtagna och beprövade metoder enligt sin utbildning, som han hela tiden skall försöka komplettera."* Varje läkare bör överväga, vad som är det bästa förfarandet för varje patient. Ett beslut om inledande och avslutande av en patients sjukvård fattas av den medicinskt ansvariga läkaren (10§).

Enligt ÅHS reglemente 4.9. har klinikens medicinska chef det medicinska ansvaret för sin klinik. Enligt reglemente 4.4. har chefläkare ett övergripande ansvar för den medicinska kvaliteten och patientsäkerheten.

I temporära fall då ÅHS resurser inte motsvarar lagens krav om yrkesutbildade personer eller då bristerna äventyrar patientsäkerheten är det chefläkaren som avgör vilka åtgärder som behövs för att ÅHS verksamhet skall fungera lagenligt.

Styrelsen beslutar om frågor av större vikt inom Ålands hälso- och sjukvård (LL 2011:114 § 4) och landskapsregering fastställer styrelsens betydande ändringar av organisationen för Ålands hälso- och sjukvård (LL 2011:114 13§).

FÖRSLAG:

ÅHS styrelse tar del av informationen gällande det nuvarande läget inom psykiatri samt vilka krav som finns gällande psykiatrisk verksamhet.

Styrelsen uppmanar chefläkaren att vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa patientsäkerheten inom psykiatrins avdelningsvård på ÅHS.

BESLUT: Beslöt enligt förslaget.

DELGIVNING

§ 97 FÖRSLAG: Styrelsen antecknar nedanstående delgivningar för kännedom

- 1) Samarbetskommitténs protokoll från den 22 oktober 2018
- 2) Information om skärgårdsberedskapen
- 3) Julfestinbjudan

BESLUT: Beslöt anteckna delgivningarna till kännedom.